

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 8/1955

Årgång 5

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Nya regler för rörelsebeskattningen

Av kammarrättsfiskal Dag Helmers

På grundval av företagsbeskattningskommitténs betänkande (SOU 1954:19) har såsom tidigare nämnts i proposition nr 100 förslag framlagts till ändrade regler för rörelsebeskattningen. Riksdagen har med några mindre av bevilningsutskottet i dess betänkande nr 45 förordade ändringar antagit Kungl. Maj:ts förslag. Syftet med den vidtagna lagstiftningen är att anpassa rörelsebeskattningen till en konjunkturstabiliserande ekonomisk politik. Lagstiftningen innebär en åtstramning av rätten till vinstreglerande dispositioner. I högkonjunkturlägen förutsättes, att speciella skatteregler skola insättas.

Lagstiftningen innebär i korthet: ett upphävande av den fria avskrivningsrätten å maskiner och inventarier, en starkare begränsning av rätten till nedskrivning å varulager än som hittills tillämpats i praxis, en utbyggnad av lagstiftningen om investeringsfonder samt en

begränsning av rätten till avdrag för avsättningar till pensionsstiftelser ävensom en närmare reglering av avdragsrätten för avsättningar till andra personalstiftelser.

Däremot har kommitténs förslag till förlustutjämning för aktiebolag och ekonomiska föreningar icke genomförts. Riksdagen har emellertid begärt en särskild utredning om möjligheterna att införa en öppen förlustutjämning.

De nya reglerna skola tillämpas redan vid 1956 års taxering; dock med undantag av bestämmelserna om varulagervärdering. Det har därför synts redaktion angeläget att redan nu lämna en översiktlig redogörelse för de nya bestämmelserna.

Avskrivning å maskiner och inventarier.

Den bundna avskrivningen skall alltså jämt bestå, och någon ändring av reglerna för denna har icke skett. I den nya

lagtexten benämnes den bundna avskrivningen *planenlig avskrivning*. Detta avskrivningssystem står liksom hittills öppet för alla rörelseidkare.

Såsom inledningsvis anmärkts har den fria avskrivningsrätten upphävts och i dess ställe ha införts regler för s. k. *räkenskapsenlig avskrivning*. Denna avskrivningsmetod kan tillämpas av alla rörelseidkare, vilka ha ordnad bokföring som avslutas med vinst- och förlustkonto. Räkenskapsenlig avskrivning kan sålunda användas vid beräkning av inkomst av rörelse oavsett i vilken företagsform rörelsen bedrivs. De nya reglerna härutinnan skola gälla från och med 1956 års taxering, och alla som vid 1955 års taxering åtnjutit (begränsad) fri avskrivning äga fortsätta med den räkenskapsenliga avskrivningen. Beträffande övriga skattskyldiga, som önska tillämpa räkenskapsenlig avskrivning, skall övergång från bunden eller planenlig avskrivning till räkenskapsenlig ske enligt samma regler som hittills gällt för övergång från bunden till fri avskrivning.

Någon ändring har icke gjorts i nu gällande bestämmelser i fråga om rörelseidkares rätt att såsom direkt omkostnad avdraga anskaffningskostnaden för tillgångar med en beräknad varaktighetstid av högst tre år. Denna avdragsrätt gäller såväl vid planenlig som räkenskapsenlig avskrivning.

Räkenskapsenlig avskrivning.

Den räkenskapsenliga avskrivningen av inventarier och maskiner skall iakttagas i bokföringen. Överensstämmande skall alltså råda mellan bokföring och taxering. Några särskilda avskrivningsplaner behöva sålunda icke fogas vid deklaratio-

nen. Underlaget för avskrivningen är tillgångarnas historiska anskaffningskostnad. Önskemålet om avskrivning på återanskaffningsvärde har icke ansetts kunna tillmötesgå.

Huvudregeln för räkenskapsenlig avskrivning innebär att avskrivning får ske med högst trettio procent å summan av ingående bokfört värde å inventariebeståndet och anskaffningskostnaden för inventarier anskaffade under beskattningsåret. Denna s. k. 30-regel får den effekten — om man ser allenast på en enstaka maskin — att avskrivning kan ske med högst 30 procent första året, med sammanlagt högst 51 procent de två första åren, med sammanlagt högst ca 66 procent de tre första åren osv. Då avskrivningen sker på ingående bokfört värde jämte anskaffningskostnaden för under året tillkomna inventarier kommer 30-regeln aldrig att medföra att en tillgång nedskrives till noll. Anmärkas må att 30-regeln skall tillämpas å hela inventarievärdet. Detta i sin tur föranleder att man icke kan utröna hur stor del av en viss bestämd tillgångs anskaffningskostnad som faktiskt avskrivits.

Underlaget för 30-regeln skall i vissa fall modifieras. Den viktigaste regeln härutinnan innebär ett lagfästade av den s. k. nettometoden. Denna metod har givits den utformningen att därest inventarier, som anskaffats *före* beskattningsåret, avyttrats eller förlorats särskild avskrivning får göras med belopp motsvarande försäljningssumman eller utfallen försäkringsersättning. Köpeskillingen resp. försäkringsersättningen skall upptagas som skattepliktig intäkt och samtidigt erhålles ett däremot svarande avdrag genom den extra avskrivningen å det bokförda värdet av inventarierna. Vid

tillämpning av 30-regeln medgives däremot icke något särskilt avdrag för utrangering av inventarier.

Avdrag för s. k. överpris kan vidare medgivas vid den räkenskapsenliga avskrivningen. Förutsättning härför är att ett särskilt högt pris för en tillgång betingats därav att den skall utnyttjas för ett särskilt arbetstillfälle eller för en konjunktur som väntas bli allenast tillfällig. Dylikt överprisavdrag kan endast medgivas för det beskattningsår, under vilket tillgången anskaffats.

Vid avskrivningsunderlagets bestämmande skall liksom hittills hänsyn tagas till att avskrivning redan skett å leveranskontrakt eller att investeringsfond använts för avskrivning.

Vad gäller tillgångar anskaffade *under* beskattningsåret skall dessas anskaffningskostnad läggas till det ingående bokförda värdet på inventarier. Har en under beskattningsåret anskaffad maskin avyttrats samma år skall givetvis tillägg icke ske för denna anskaffningskostnad. Ersättningen för tillgången skall beskattas, och avdrag erhållas för anskaffningskostnaden.

Tidigare har nämnts att 30-regeln icke medger avskrivning till noll, vilket föranlett uppställandet av en kompletteringsregel innebärande en 20-procentig årlig avskrivning. Den skattskyldige kan när som helst tillämpa kompletteringsregeln och kan följaktligen välja den avskrivningsregel som för honom är den lämpligaste. Den 20-procentiga årliga avskrivningen innebär att rörelseidkaren har rätt att i bokföringen upptaga i rörelsen kvarvarande inventariers värde till det belopp, som kvarstår av anskaffningskostnaden för dessa inventarier efter avskrivning

med 20 procent per år. Ej heller i detta fall erfordras någon avskrivningsplan.

En rörelseidkare som ett visst år t. ex. 1960 vill undersöka huruvida kompletteringsregeln medgiver högre avskrivning än huvudregeln förfar på följande sätt. Ur räkenskaperna framtages uppgift om anskaffningskostnaden för inventarier förvärvade år 1960 och de tre närmast föregående åren. Summan av 80 procent av 1960 års, 60 procent av 1959 års, 40 procent av 1958 års och 20 procent av 1957 års anskaffning utvisar det belopp vartill inventariet värdet i 1960 års bokslut lägst får upptagas enligt kompletteringsregeln. Hänsyn tages alltså icke till sådana inventarier som försålts eller utrangerats. Härigenom vinnes utrangeringsavdrag för dylika tillgångar.

Rörelseidkaren är berättigad att utöver avdrag enligt kompletteringsregeln erhålla ytterligare avdrag i den mån han kan visa att vid beskattningsårets slut befintliga inventariers verkliga värde understiger det värde som framkommer efter tillämpning av kompletteringsregeln. Dylikt extra avdrag förutsätter givetvis att rörelseidkaren kan styrka denna värdenedgång.

Eftersom överensstämmelse skall råda mellan den taxeringsmässiga och den bokföringsmässiga avskrivningen kan förskjutning av avdrag från ett år till annat icke ske. Utnyttjas icke avskrivningsrätten enligt 30-regeln kvarstår ett motsvarande högre avskrivningsunderlag för nästkommande år. Godtages icke vid taxering den avskrivning som den skattskyldige gjort i räkenskaperna skall ändring icke vidtagas av det värde, varå räkenskapsenlig avskrivning framdeles skall beräknas. Den verkställda "överavskriv-

ningen” går dock icke förlorad i beskattningsåvseende utan avdrag för denna kan erhållas sedan taxeringen i fråga vunnit laga kraft. Avdrag för överavskrivning skall därvid fördelas enligt av beskattningsnämnd godkänd avskrivningsplan omfattande minst 5 år.

Avskrivning å byggnader.

Någon ändring i avskrivningsreglerna beträffande byggnader har icke vidtagits, utan avdrag för avskrivning skall i fortsättningen liksom hittills beräknas till viss procent av byggnadens anskaffningsvärde. Procentsatsen skall bestämmas med hänsyn till den tid byggnaden kan utnyttjas. För att betona vikten av en företags-ekonomisk bedömning av den tid byggnad skall anses kunna utnyttjas har i lagtexten införts en bestämmelse att jämväl sådana omständigheter skola beaktas såsom att byggnadens ekonomiska varaktighet kan antagas komma att röna inflytande av framtida rationaliseringar, förändringar med hänsyn till teknikens utveckling, omläggning av verksamheten och liknande. Hänsyn skall därjämte tagas till att byggnadens värde på grund av särskilda omständigheter av annan art än de nu nämnda är begränsad till förhållandevis kort tid.

Bestämmelserna i sin nya utformning gälla från och med 1956 års taxering.

Värdering av varulager.

För att möjliggöra en kontroll av rörelseidkarnas lagervärdering har riksdagen antagit en *förordning om inventering av varulager för inkomsttaxeringen*. Denna förordning träder omedelbart i kraft och skall sålunda gälla vid nästa bokslut, som ligger till grund för 1956 års taxering. Inventeringsbestämmelserna gälla

alla skattskyldiga, som äro pliktiga att föra handelsböcker. Inventeringen av lagret skall ske post för post och på sådant sätt, att anskaffningsvärdet eller återanskaffningsvärdet kan framräknas. Lagrets värde skall beräknas under den förutsättningen, att de lagertillgångar, vilka kvarligga i lagret vid räkenskapsårets utgång, äro de senaste av den skattskyldige anskaffade eller producerade. Nedskrivning för inkurans skall redovisas öppet.

De nya reglerna i kommunalskattelagen rörande det lägsta värde, vartill lagret får upptagas, innebär i sammandrag följande. Avdrag för inkurans medges i regel med 5 procent utan särskild utredning. Högre avdrag måste motiveras av den skattskyldige. Avsikten är att riksskattenämnden skall fastställa procenttal för inkurans för olika branscher.

Huvudregeln för värderingen är att lagret icke får upptagas lägre än till 40 procent av lägsta värdet, d. v. s. anskaffnings- eller återanskaffningsvärdet. Denna huvudregel kompletteras med två supplementärregler.

Första supplementärregeln tager sikte på den situation, att lagerminskning inträtt. Tillåten nedskrivning beräknas på medeltalet av lagret under de två närmast föregående beskattningsåren. Bestämmelsen är tillämplig under förutsättning att det aktuella lagrets värde efter inkuransavdrag understiger medeltalet av de två föregående årens lagervärden (även dessa upptagna till lägsta värdet efter avdrag för inkurans). Föreligger sådant förhållande, får det aktuella lagret nedskrivnas med 60 procent av angivna medeltalsvärde.

Skulle det aktuella lagret vara mindre än 60 procent av medeltalet av de två fö-

regående årens lager, får ett extra avdrag åtnjutas därest avsättning göres i bokföringen till ett lagerregleringskonto. Supplementärregeln medför sålunda i detta fall ett negativt lagervärde. Avsättningen till lagerregleringskontot skall påföljande år återföras.

De mest priskänsliga varorna, råvaror och stapelvaror, ha föranlett uppställandet av den andra supplementärregeln. Denna möjliggör att lagret till den del det omfattar dylika varor får upptagas till lägst 70 procent av varornas lägsta marknadspris under en tioårsperiod omfattande beskattningsåret och de nio föregående åren.

Som allmän regel gäller att den lägre värdesättning av lagret skall godtagas, som rörelseidkaren kan visa vara påkallad med hänsyn till prisfallsrisk.

Ovan angivna regler för lagervaruvärdering äga icke tillämpning å lager tillhörande penningförvaltande företag, försäkringsföretag eller förvaltningsföretag. Dylika lager skola upptagas till vad som med hänsyn till risk för förlust och prisfall m. m. framstår såsom skäligt. Nu gällande praxis ifråga om värdering av dylika lager torde kunna förväntas tjäna till ledning.

Huvudregeln och supplementärreglerna träda i tillämpning vid 1957 års taxering. Under en övergångstid bestämmes procenttalet enligt huvudregeln lägre och har fastställts till 20 procent vid 1957 års taxering och till 30 procent vid taxeringarna åren 1958 och 1959. Vid 1960 års taxering gäller huvudregeln utan begränsning.

Investeringsfonder för konjunktur-utjämnning.

Denna lagstiftning har sammanfattats i en *förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämnning* och överensstämmer

till sina grunddrag med tidigare förordningar i ämnet. Sålunda förbehålles avsättningsmöjlighet aktiebolag och ekonomiska föreningar. De betydelsefulla ändringarna i förhållande till hittills gällande rätt kunna sammanfattas sålunda. Endast två typer av investeringsfonder skola framdeles finnas, en investeringsfond för skogsbruk och en investeringsfond för rörelse. Avsättning till investeringsfond för skogsbruk får ske med högst 10 procent av beskattningsårets bruttointäkt av skogsbruk. Beträffande investeringsfond för rörelse får avsättning ske med maximalt 40 procent av årsvinsten. För att avdrag för dylik avsättning skall medgivas, erfordras att ett belopp motsvarande 40 procent av den gjorda avsättningen insättes å särskilt konto i riksbanken. Efter fem år äger skattskyldig fritt disponera 30 procent av till investeringsfonden avsatta medel. Tages investeringsfond i anspråk i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens beslut, erhåller skattskyldig ett extra avdrag vid taxering med ett belopp motsvarande 10 procent av den ianspråktagna delen av fondavsättningen. Användas till investeringsfond avsatta medel i annat fall än nu sagts, skall medlen återföras till beskattning och de återförda beloppen skola ökas med en tiondel.

Den nya förordningen om investeringsfonder för konjunkturutjämnning skall gälla fr. o. m. 1956 års taxering.

Pensions- och personalstiftelser.

Rätten till avdrag för avsättning till pensionsstiftelser har begränsats till vad som i huvudsak gäller enligt de under senare år förefintliga tillfälliga bestämmelserna i ämnet. För att avdragsrätt skall föreligga, erfordras att företaget eller

stiftelsen utfärdat bindande utfästelse om pension. Vad angår överföring av medel till pensionsstiftelse stadgas beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar att sådan överföring får ske genom överlämnande av enkelt skuldebrev. Den begränsningen har dock införts, att pensionsstiftelser i familjeföretag icke få ha till ändamål att trygga pension till huvudaktieägare eller honom närstående. För avdragsrätt för avsättning till pensionsstiftelse i en vanlig firma, ett handels- eller kommanditbolag erfordras att de avsatta medlen överförs till stiftelsen i kontanter eller värdepapper. De fria pensionsstiftelserna, såväl de redan nu existerande som framdeles bildades, skola stå under länsstyrelsens tillsyn, vilket bl. a. innebär att länsstyrelsen skall fastställa stadgarna och kontrollera att stiftelsen fullföljer sitt ändamål.

De nya reglerna skola tillämpas vid

nästa års taxering, och i övergångsbestämmelserna stadgas bl. a., att stiftelse som har till ändamål att trygga pension till såväl huvudaktieägare som övriga anställda måste besluta att de nya avsättningar som mottagas enbart skola användas till personalens pensionering. Beslutar icke stiftelsens styrelse detta, äger företaget icke åtnjuta avdrag för avsättningen.

Beträffande avdrag för avsättning till andra personalstiftelser kräves för alla typer av företag att medlen överförs till stiftelsen kontant eller i form av värdepapper. Även dessa fria personalstiftelser skola stå under länsstyrelsens tillsyn. Dessa regler skola ävenledes träda i kraft vid 1956 års taxering.

Vissa specialfrågor avseende jordbruket, som taxeras enligt bokföringsmässiga grunder, samt rederier komma att behandlas i ett senare sammanhang.